

CESTA Z RANÉHO STŘEDOVĚKU DO DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ A ZASE ZPÁTKY JEZDECKÝ HROB Z PRAHY-LYSOLAJÍ

Rastislav Korený

Jeden z pozoruhodných, ale nikdy blíže nepublikovaných nálezů J. A. Jíry pochází z Prahy-Lysolají. K jeho objevu došlo v červenci 1906 při průkopu nové silnice za zahradou Laušmanovy vily, tj. v dnešní Čábelecké ulici čp. 28. O detailech celé akce jsme podrobně informováni díky deníkům a inventářům J. A. Jíry (viz *Příloha*), úvodem se proto omezíme jen na podstatné údaje.

O nálezů se Jíra dozvěděl v úterý 10. července 1906. V ten den také zašel na uvedené místo, aby ohledal situaci a žádal o možnost kopání. Z nálezů získal zvířecí a lidské kosti a zlomky nádoby, o kterých si poznamenal, že jsou „*rázu hradištného*“.¹ O několik dní později, po vlastním výzkumu, konstatoval, že se jednalo o pohřeb skrčené lidské kostry, položené na koňskou kostru. O keramice uvedl, že je „*rázu merovejskohradištného*“, resp. „*rázu hradištného, z doby stěhování národů*“. Kromě podrobných zápisů v deníku později o celém výzkumu vyhotovil několikastránkový elaborát s podrobným popisem a náčrtem nálezové situace (deník 1906; archiv OAS MMP – fond J. A. Jíra, sv. 25/II).²

Jak již bylo zmíněno, Jíra nález nepublikoval. Zřejmě poprvé se o něm zmiňuje až Lubor Niederle ve své studii o merovejské kultuře v Čechách, kde uvádí, že Jíra v hrobě nalezl „*zvláštní merovejskou nádobu*“ (Niederle 1918, 10). Je otázkou, zda ji skutečně L. Niederle viděl, v každém případě se od té doby v literatuře traduje zařazení celého nálezů do mladší fáze doby stěhování národů, aniž by byl učiněn vážný pokus o jeho kompletní kritické zhodnocení (např. Svoboda 1965, 253).

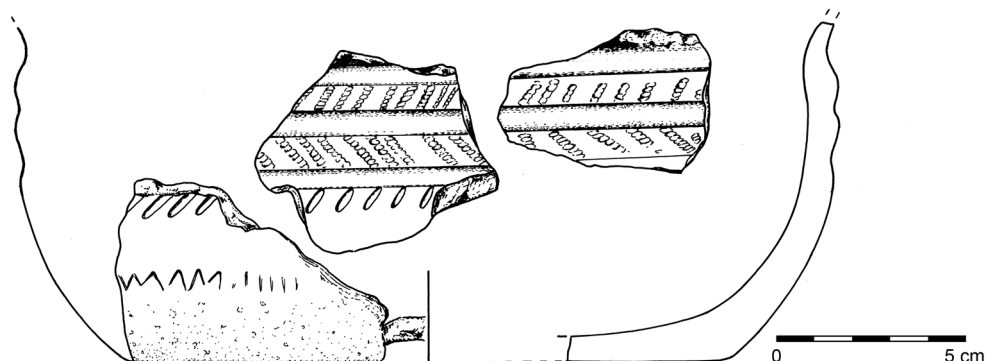
Lysolajská nádoba byla spolu s dalšími vybranými předměty z Jírovy sbírky převezena na konci druhé světové války (před koncem roku 1944) z bezpečnostních důvodů na zámek v Mníšku pod Brdy. Ten však byl v brzkých poválečných dnech zabrán Rudou armádou a uložená část sbírky byla těžce poničena. Dlouhá léta poté se tradovalo, že byla zcela zničena. Teprve nedávno byly v souboru keramických střepů, které byly v létě 1945 převezeny z Mníšku pod Brdy nazpět do Prahy, bezpečně identifikovány kromě řady jiných artefaktů také části nádoby z jezdeckého hrobu z Prahy-Lysolají.

Popis nálezů

Zlomky mísy zdobené třemi horizontálními řadami střídavě orientovaných hřebenových vpichů, pod spodní řadou je ještě jednoduchá vlnovka. Řady vpichů jsou umístěny na lištách oddělených žlábků. Žlábků jsou zvýrazněny svazkem drobných rýžek. Okraj mísy se nedochoval,

¹ K pramenům veškerých doslovných citací z Jírových deníkových záznamů a inventářů srv. *Příloha*.

² Zpráva nese název „*Lisolej Podbaba. Pohřeb lidské kostry skrčené s kostrou koňskou*“ a je vložena v podrobném deníku z roku 1906.

Obr. 1: Praha-Lysolaje. Mísa z jezdeckého hrobu (st. č. P 3449). MMP. Kresba M. Fábiková.

Fig. 1: Prague-Lysolaje. A bowl found in the horseman grave (O. No. P 3449). MMP. Drawing by M. Fábiková.

resp. jen jeho malá spodní část. Dno je zachováno částečně, pravděpodobně bylo ploché. Barva střepe tmavě šedá, s drobnou příměsí slídy (*obr. 1*).

Uložení: Muzeum hlavního města Prahy, st. č. P 3449 (st. č. A 2086).

Datování

Z vyobrazení je zcela zřejmé, že se nejedná o nádobu „merovejskou“, čili z doby stěhování národů, ale že výrobek pochází z raného středověku. Jíra měl tudíž pravdu, když ji poprvé takto datoval.

Exempláře s analogickou výzdobou nalezneme v Hřivicích (*Bubeník 1988*, tab. CVII:11), na hradišti Rubín u Doláněk-Pšova (*Bubeník 1988*, tab. XV:4, XX:5), na hradišti Na pokladě u Hradce (*Bubeník 1988*, tab. XXX:3) a na třech lokalitách v Žatci, a to v Střelnici (*Bubeník 1988*, tab. XCI:3), Chmelařském náměstí (tzv. nálezště 70; *Bubeník 1988*, tab. CCXXVI:6) a Zeyerově ulici (*Bubeník 1988*, tab. CCXXVIII:15). Velmi podobnou výzdobu, včetně plastických pásků, mají zlomky keramiky z hradiště u Kozárovic (*Buchvaldek – Sláma – Zeman 1978*, obr. 20:10,16, 22:7, 27:10; *Fröhlich – Lutovský 1999*, obr. 4:5), tj. z konce středohradištního až mladohradištního období (asi 10.–11. století, resp. konec 9.–11. století).

Zajímavý je rovněž údaj o uložení obou koster. Lidská kostra byla ve skrčené poloze položena na kostře koně. Orientace koně byla severozápad (hlava) – jihovýchod (nohy), hloubka činila 150 cm, za hlavou stála nádobka. Na koně položili skrčené lidské tělo v opačné orientaci, na levém boku.

Závěr

Znovunalezení zlomků mísy umožnilo provést revizi dosavadního mylného časového zařazení (tj. doba stěhování národů) jezdeckého hrobu z Prahy-Lysolaj a datovat jej do raného středověku. Další podrobné zhodnocení celého nález – včetně využití výše zmíněné podrobné Jírovy zprávy o výzkumu – bude již jistě předmětem bádání specialistů zabývajících se tímto obdobím.

Příloha: Záznamy J. A. Jíry o jezdeckém hrobu z Prahy-Lysolají

Jírovy záznamy o hrobu z Prahy-Lysolají se objevují v tzv. A-inventáři (ukázky č. 1–2), nádoba je popsána v tzv. P-inventáři vedlejší evidenční řady (ukázka č. 3). Kromě toho však šťastnou shodou okolností existují z roku 1906 velmi podrobné deníkové záznamy (ukázky č. 4–5), které oproti „oficiální“ verzi deníkového tzv. A-inventáře přinášejí řadu dalších údajů.

(1) 10. července 1906: „*Téhož dne hlásil mi na kopaništi nějaký dělník nález kostí v Lisoleji. Byl jsem v Lisoleji kde našli v průkopu nové silnice za zahradou Laušmannovou zvířecí kosti, mezi nimiž jsem našel kosti lidské lebky a střepy nádobky rázu hradištného.*“ (tzv. A-inventář; archiv OAS MMP – fond J. A. Jíra, sv. 1/XXVIII; podtrženo v originále).

(2) 13.–14. července 1906, st. č. A 2086: „*Lisolej, průkop nové silnice za Laušmannovou zahradou. Pohřeb mrtvoly v poloze skrčené, na kostře koňské! Sebral jsem kosti lidské i zvířecí, dále střepy nádoby rázu merovejskohradištného.*“ (tzv. A-inventář; archiv OAS MMP – fond J. A. Jíra, sv. 1/XXVIII; podtrženo v originále).

(3) Nádoba st. č. P 3449: „*nízký hrnek širokého dna, rázu hradištného, z doby stěhov. národů. Skrčená kostra s koněm. Lysoleje, poblíž Helmrovky, stavba nové silnice nad villou Laušmannovou.*“ (tzv. P-inventář; archiv OAS MMP – fond J. A. Jíra, sv. 2/II).

(4) „*Lisoleje, 10. čce 1906, úterý. Včera narazili dělníci prohlubující průkop pro silnici za Laušmannovou zahradou více kostí. Dnes hlásil mi o tom nějaký dělník jdoucí do práce u Hoyermannů. Došel jsem na kopaniště, kde jsem vše prohlížel s p. mistrem a našel ve stěně více kostí, mezi nimiž i část lebky. Na zemi jsme našli zlomky téže, dále střepy nádobky, již částka byla též ve stěně. Žádal jsem o povolení ku kopání.*“ (deník 1906; archiv OAS MMP – fond J. A. Jíra, sv. 25/II).

(5) „*Lisolej – Podbaba. 12. čce 1906. Dověděl jsem se u Hoyermannů, že lidé zaměstnaní kopáním nové silnice pro platební neshody stávkují, nešel jsem tam proto. 13. čce 1906. Cestou z kanceláře stavil jsem se u Hoyermannů, pak jsem šel domů, kde mi nějaký dělník zanechal vzkaz, abych přišel si kostru vykopati. Učinil jsem tak a kopal jsem za deště až do tmy. 14. čce 1906. Druhého dne jsem tam šel hned po kanceláři.*

O celém kopání napsanou zprávu viz dále příloženou.“ (deník 1906; archiv OAS MMP – fond J. A. Jíra, sv. 25/II).

LITERATURA

- BUBENÍK, J. 1988: Slovanské osídlení středního Poohří. Praha.
 BUCHVALDEK, M. – SLÁMA, J. – ZEMAN, J. 1978: Slovanské hradiště u Kozárovic. Praehistorica 6. Praha.
 FRÖHLICH, J. – LUTOVSKÝ, M. 1999: Nové nálezy z hradiště u Kozárovic, okr. Příbram, Archeologie ve středních Čechách 3, 385–406.
 NIEDERLE, L. 1918: Merovejská kultura v Čechách, Památky archeologické 30, 1–16.
 SVOBODA, B. 1965: Čechy v době stěhování národů. Praha.

From the Early Middle Ages to Migration Period and back again The horseman burial from Prague-Lysolaje

The main topic of this paper is the revision of datation of the horseman burial from Prague-Lysolaje. It used to be mentioned in the archaeological literature as the find of the Late Migration Period, without proper and full publication. After the “rediscovery” of the pottery vessel (the only artefact found in the grave) in the collection of the Prague City Museum it is possible to state that it is of the date falling into the interval of the end of the 9th to 11th century (End of the Middle – Late Hillfort Period).

Mgr. Rastislav Korený, Hornické muzeum Příbram, Březové Hory 293, 261 01 Příbram VI,
 koreny-r@muzeum-pribram.cz